

EVALUATIE VAN EEN CRISISOEFENING
Simulatie van de verontreiniging van levensmiddelen –
traceerbaarheid binnen de productiekolommen pluimveevlees en pluimveevoeder

datum: 19.03.2010
opgesteld door: Bernard Marchoul – Dienst crisispreventie en crisisbeheer
gevalideerd door: Gil Houins – Gedelegeerd bestuurder

INHOUDSOPGAVE:

A.	Inleiding en samenvatting scenario.....	2
B.	Eerste deel van de oefening in de productiekolom pluimveevoeders.....	4
	Vertrekpunt.....	4
	Deelnemings- en reactiviteitsgraad van de operatoren	4
	Kwaliteit van de verstrekte gegevens.....	6
	Conclusies van de oefening in de pluimveevoederkolom.....	6
C.	Tweede deel van de oefening in de productiekolom pluimveevlees	7
	Vertrekpunt.....	7
	Deelnemings- en reactiviteitsgraad van de operatoren	7
	Kwaliteit van de verstrekte gegevens.....	11
	Conclusies van de oefening in de pluimveevleeskolom.....	12
D.	Begeleiding van de oefening.....	13
	Algemeen	13
	Documenten en communicatie naar de operatoren.....	13
	Begeleiding van het stroomopwaarts traceren in de productiekolom pluimveevoeders.....	14
	Gebruik van een procedure voor begeleiding van het stroomafwaarts traceren door operatoren	15
E.	Algemene conclusies van de oefening en vooruitzichten	15

A. Inleiding en samenvatting scenario

De crisisoefening, die van 1 tot 5 februari 2010 werd georganiseerd door de dienst crisispreventie en crisisbeheer van het FAVV, had betrekking op de traceerbaarheid in de productiekolom pluimveevlees en de productiekolom pluimveevoeders. Ze werd opgezet met de medewerking van de sectororganisaties VIP (Vereniging van industriële pluimveeslachthuizen), NVP (nationaal verbond van pluimveeslachthuizen), BEMEFA (beroepsvereniging van mengvoederfabrikanten), FENAVIAN (nationale federatie van fabrikanten van vleeswaren en -conserven) en FEDIS (Belgische federatie van de distributie). Alle provinciale controle-eenheden (PCE) van het FAVV werden nauw betrokken bij de uitvoering van de oefening. Die vond plaats in real time en er waren operatoren uit het ganse land bij betrokken.

Het betrof de tweede oefening van die soort sinds de publicatie van het koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid in de voedselketen. De vorige oefening van januari 2008 had betrekking op de productiekolom slachtvarkens. Nu was de oefening toegespitst op twee productiekolommen uit de sector "pluimvee" die apart werden afgehandeld.

Het eerste deel van de oefening had betrekking op de sector diervoeders. Het was de eerste oefening van deze soort voor de sector. Het scenario ging uit van een contaminatie in een slachthuis, waarbij de oorsprong van de verontreiniging (door stroomopwaarts traceren) en de andere bij de verontreiniging betrokken veehouderijen (door stroomafwaarts traceren) zouden worden opgespoord. Om een representatief deel van de sector aan de oefening te doen deelnemen, werd aangenomen dat 12 partijen pluimvee, die in 10 verschillende slachthuizen waren geslacht, gelijktijdig verontreinigd waren. Bij dit deel van de oefening waren zo'n 64.000 stuks pluimvee betrokken die 5 tot 10 dagen eerder (tussen 22 en 27/01/2010) waren geslacht en in de productiekolom pluimveevlees waren terechtgekomen.

Het tweede deel van de oefening was vergelijkbaar met de oefening die in 2008 heeft plaatsgevonden en hield een simulatie in van de tracering van pluimveevlees vanuit het slachthuis naar het eindpunt van de productiekolom, dus stroomafwaarts tot het punt waar het vlees aan de consument ter beschikking wordt gesteld of opgeslagen wordt. Om een maximaal aantal operatoren uit die sector te laten deelnemen, werden iets meer dan 119.000 stuks pluimvee, verdeeld over 20 partijen en geslacht in 11 verschillende slachthuizen, als gecontamineerd beschouwd en getraceerd. Bij de start van de oefening waren de dieren 3 tot 10 dagen eerder in de voedselketen terechtgekomen (tussen 22 en 29/01/2010).

Het volledige scenario van de oefening is weergegeven in de bijlage "*Scenario van een crisisoefening: traceerbaarheid in de productiekolom pluimveevlees en pluimveevoeder*".

De oefening had meerdere doelstellingen. Het ging er uiteraard in de eerste plaats om dat alle betrokken actoren konden oefenen en dat kon worden nagegaan in hoeverre de betrokken sectoren in staat zijn om stroomopwaarts of stroomafwaarts te traceren.

Een van de doelstellingen was ook om onze ervaring met het organiseren en begeleiden van dergelijke oefeningen te vergroten en zodoende een crisis, waarin dergelijke tracering vereist is, goed te kunnen aanpakken. Op basis van de conclusies die uit de vorige crisissen werden getrokken, heeft de dienst crisispreventie en crisisbeheer van het Agentschap immers een procedure uitgewerkt voor het begeleiden van dergelijke tracering in crisistijd. Die procedure werd getoetst tijdens deze oefening.

Het scenario van de oefening legde de volgende doelstellingen vast:

- de operatoren van de productiekolom bewust maken van de problematiek van traceerbaarheid en tratering in crisistijd, los van reële crisisomstandigheden;
- de actoren van de productiekolom meer duidelijkheid verschaffen over de verwachtingen van het FAVV op het gebied van traceerbaarheid in crisistijd (registratie en snelheid van overdracht van informatie);
- de controleagenten van het FAVV laten oefenen en hun wijzen op de gevoelige punten die tijdens de oefening zijn vastgesteld in verband met traceerbaarheid bij de operatoren;
- de operatoren laten nagaan of in crisisomstandigheden hun traceersysteem voldoende doeltreffend is om de vereiste gegevens snel genoeg aan te leveren;
- nagaan welke verschillen en problemen zich voordoen (tijdsbestek, gebruikte communicatiemiddelen om de gegevens door te geven, nauwkeurigheid van de gegevens) tijdens de tratering binnen de verschillende onderdelen van de productiekolom;
- binnen het FAVV de procedure voor bewaking van een incident in de voedselketen inoefenen en in het bijzonder de ontvangst, het invoeren van traceerbaarheidsgegevens door de PCE en de uitwisseling van informatie tussen de PCE en de dienst Crisispreventie en crisisbeheer;
- nagaan of de PCE en de dienst crisispreventie en crisisbeheer in staat zijn de door de operatoren verstrekte informatiemassa te verwerken binnen een redelijke termijn.

Er moet worden onderstreept dat deze oefening geen kwantitatieve doelstellingen had. Men mag van deze evaluatie geen resultaten verwachten wat betreft getraceerde, opgeslagen of aan consumenten beschikbaar gestelde hoeveelheden.

Er moet bij het lezen van de evaluatie ook rekening mee gehouden worden dat de juistheid van alle van de operatoren verkregen informatie (aantal betrokken klanten, aard van de partijen, opslag en getraceerde hoeveelheden), in tegenstelling tot wat bij een reële crisis zou gebeuren, niet werd gecontroleerd voor het deel van de oefening met betrekking tot de sector pluimveevlees. Die controles op het terrein werden daarentegen wel uitgevoerd door de PCE voor wat het deel van de oefening over de productiekolom pluimveevoeder betreft.

De evaluatie van het deel “stroomafwaartse traceerbaarheid” van de oefening kan niet worden vergeleken met die van de oefening van 2008, ook al is het principe van de tratering hetzelfde. De oefening van 2008 was immers verkennend van aard. Een van de doelstellingen ervan was om met name na te gaan of de oefening wel zou voortgaan tot aan het einde van de productiekolom en hoe ze zou verlopen. Daarbij werd aan de operatoren ook een tevredenheidsenquête gevraagd betreffende het werk van hun leverancier, hun eigen werk en hun reactietijd.

Bij de huidige oefening werd het niet nodig geacht om een dergelijke enquête te vragen en wel om de volgende twee redenen: (1) de instructies voor de operatoren waren compacter en er werd hun een afzonderlijk document beschikbaar gesteld om de traceerbaarheidsgegevens te noteren. Het toevoegen van instructies over een tevredenheidsenquête zou voor de operatoren tot te veel documenten leiden en hun te veel tijd kosten; (2) aansluitend op de oefening van 2008 en de incidenten die zich sindsdien hebben voorgedaan, waren wij ervan overtuigd dat de oefening helemaal zou worden uitgevoerd en dat de opmerkingen over de kwaliteit van de van de leveranciers ontvangen gegevens en de individuele timing gelijkaardig zouden zijn als in 2008.

De evaluatie van de oefening geeft informatie over de deelnemingsgraad van de sector, haar globale vermogen om producten te traceren en de antwoordtijd. Ze maakt het mogelijk verbeteringen te formuleren voor de hoger vermelde procedure "tracering" van het FAVV en voor de organisatie van een volgende, soortgelijke oefening.

B. Eerste deel van de oefening in de productiekolom pluimveevoeders

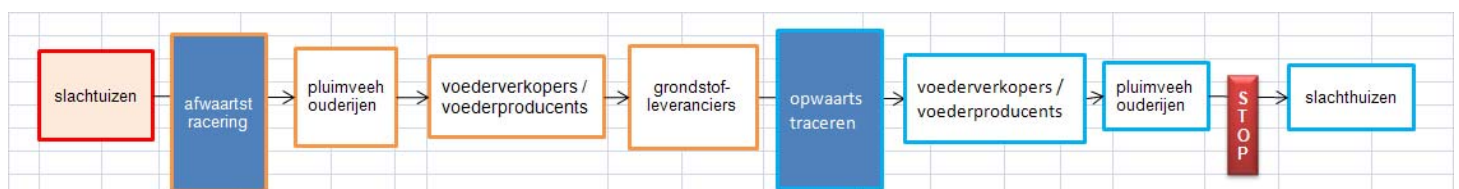
Vertrekpunt

Op maandag 1 februari 2010 werd gestart met het traceren van 12 partijen pluimvee, 5 tot 10 dagen eerder (tussen 22 en 27/01/2010) geslacht in 10 verschillende slachthuizen en samen goed voor ongeveer 64.000 stuks pluimvee die in de productiekolom pluimveevlees terechtkwamen.

Deelnemings- en reactiviteitsgraad van de operatoren

Het betreft slachthuizen en stroomopwaarts pluimveehouders, leveranciers en producenten van pluimveevoeder en leveranciers van grondstoffen. 37 operatoren verstrekten op verzoek van het FAVV traceerbaarheidsgegevens, die op het terrein werden nagekeken. Alle betrokken operatoren deden mee. Op enkele uitzonderingen na, verliep de deelname positief en professioneel.

Van de 12 oorspronkelijk uit te voeren tracersingen (12 partijen pluimvee) werden er 4 helemaal uitgevoerd. Dit wil zeggen dat, vertrekkend van het slachthuis, alle pluimveehouderijen werden teruggevonden die hetzelfde verontreinigde voeder aan hun pluimvee gaven. Waar een tracering werd afgebroken voor het eindpunt werd bereikt, had dit te maken met invoer/uitvoer van de loten of was het een bewuste keuze van het begeleidingsteam van de oefening.

Schema 1. Keten van operatoren die deelnamen aan de tracering doorheen de keten van het pluimveevoeder

Hierna volgt een tabel met de samenvatting van de gemiddelde reactietijd van de verschillende types van operatoren. Deze reactietijd omvat de tijdsspanne tussen het verzenden van het verzoek om deelname aan de operator en de ontvangst van zijn traceerbaarheidsgegevens door de PCE.

	Slachthuizen		Pluimvee- houderijen		Producenten/ leveranciers van pluimveevoeders	
Aantal deelnemers	10		11		7	
Gemiddelde reactietijd	1u46'		3u21'		4u29'	
Kortste reactietijd	0u52'		1u33'		2u32'	
Langste reactietijd	3u12'		4u48'		7u10'	
Gemiddelde timing	START maandag 9.00 u	maandag 10.46 u		maandag 14.07 u		maandag 18.36 u dinsdag 9.36 u
	Leveranciers van grondstoffen voor pluimveevoeders		Producenten/ Leveranciers van pluimveevoeders		Pluimvee- houderijen	
Aantal deelnemers	5		4		340 getraceerd	
Gemiddelde reactietijd	3u48'		5u12'		-	Algemeen gemiddelde: 3u43'
Kortste reactietijd	1u50'		3u44'		-	0u52'
Langste reactietijd	6u22'		6u30'		-	7u10'
Gemiddelde timing		dinsdag 13.24u		dinsdag 18.36u woensdag 9.36 u		STOP

Tabel 1. Type, aantal en reactietijd van de operatoren die deelnamen aan de oefening in de productiekolom pluimveevoeder.

Er kan opgemerkt worden dat gemiddeld genomen de operatoren de streeftijd van 4 uur voor de tracering hebben nageleefd. De vastgestelde verschillen hangen vooral samen met de activiteiten van de operator en de moeilijkheidsgraad van de gevraagde tracering. Er is immers moeilijk een vergelijking mogelijk tussen het opsporen van de oorsprong van een partij geslacht pluimvee en het opsporen van gegevens omtrent de traceerbaarheid van alle bestanddelen van een pluimveevoeder.

In theorie zouden de 340 pluimveebedrijven, die pluimveevoeder ontvingen dat de fictief gecontamineerde grondstof bevatte, geïdentificeerd moeten zijn geweest voor woensdag 3 februari om 9h30 (2 dagen na de start van de oefening op maandag 1 februari om 9h00). In de praktijk werden de laatste gegevens ontvangen op woensdag om 12h40.

Kwaliteit van de verstrekte gegevens

Wat de kwaliteit van de ontvangen traceerbaarheidsgegevens, werd aan de PCE gevraagd om de doorgestuurde gegevens systematisch ter plaatse te controleren. Daarbij werd vastgesteld dat de ingezonden gegevens betrouwbaar waren, enkele preciseringen die naar aanleiding van het bezoek ter plaatse werden aangebracht niet te na gesproken.

In de evaluaties van de PCE' kan evenwel ook opgemerkt worden dat enkele operatoren genoeg namen met slechts een gedeeltelijk opsporen van de traceerbaarheidsgegevens. Daarbij werden enkel de gegevens van een welbepaalde leveringsdatum gegeven of werd onvoldoende diep ingegaan op de in voormengsels verwerkte stoffen. Er kan in dat verband aangestipt worden dat de aard van de contaminatie niet nader werd omschreven, waardoor de traceringsgegevens die de operatoren moesten uitvoeren in sommige gevallen aanzienlijk uitgebreid werd.

Een zwak punt, dat meermaals aangehaald werd, is dat de door de operator gebruikte software, afgezien van de efficiëntie waarmee traceerbaarheidsgegevens worden opgespoord, niet soepel genoeg is en het niet mogelijk maakt de gevraagde gegevens aan te leveren in een formaat dat compatibel is met Excel. Soms werden de gegevens afgedrukt en doorgefaxt. Die gegevens moesten dan opnieuw worden ingegeven, wat veel bijkomend werk gaf voor de operator of de medewerkers van het FAVV. Dit opnieuw invoeren van gegevens leidt zo tot een vertraging in het toezicht op de traceringsgegevens door het FAVV en houdt ook een risico op fouten in. Idealiter zou een operator moeten beschikken over software waarmee de traceringsgegevens kunnen worden geselecteerd en weergegeven in de vorm van excel-compatibele tabellen. Als men de sector hiervan bewust kan maken, zou dat een groot pluspunt zijn voor de snelheid van de traceringsgegevens.

In een aantal gevallen werd op het niveau van de fabrikanten van diervoeders opgemerkt dat de partijen grondstoffen gebruikt voor de productie van diervoeders zeer groot zijn: zo werden tijdens de oefening bijv. 5.000 ton rijst, 750 ton soja en mengelingen van verschillende partijen granen van diverse oorsprong gevonden. Dezelfde vaststelling werd gedaan bij fabrikanten van grondstoffen met bijv. een partij van 8.300 ton sojaolie. De vraag die daarbij opgeworpen kan worden, is of het hier een probleem betreft op het vlak van de traceringsgegevens dan wel of de loten inderdaad zo zijn gedefinieerd. Dergelijke grote loten bemoeilijken de stroomafwaartse traceringsgegevens doordat ze de te traceren hoeveelheden enorm doen toenemen de traceringsgegevens daardoor trager verloopt. Er zijn dan uiteraard ook meer operatoren bij de traceringsgegevens betrokken.

Conclusies van de oefening in de pluimveevoederkolom

Alle betrokken operatoren namen deel aan de oefening. Dat betekent dat de productiekolom pluimveevoeders zich zeer bewust is van de problematiek.

De traceringsgegevens liep, zoals in het scenario was vastgelegd, van het beginpunt tot het eindpunt van de kolom. Omdat het voor de sector om een eerste oefening van deze aard was, is dat reeds een belangrijk gegeven. Indien bovendien een vergelijking wordt gemaakt met de termijnen en de moeilijkheden die bijv. tijdens de dioxinecrisis op het vlak van traceringsgegevens van diervoeders werden vastgesteld, dan kan enkel besloten worden dat in deze sector een positieve evolutie aan de gang is.

De gemiddelde reactietijd van de operatoren uit de productiekolom bedroeg 3u43', wat positief is. De juistheid van de gegevens werd eveneens gecontroleerd en goed bevonden.

De termijn van twee dagen die in het scenario voor dit deel was uitgetrokken werd quasi gehaald. Er kunnen tussen de operatoren grote verschillen worden opgemerkt wat betreft de reactietijd, zelfs voor operatoren met dezelfde activiteiten. Dat geeft goed aan dat operatoren van deze keten zich in het algemeen bewust zijn van de problematiek omtrent traceerbaarheid, maar dat er zich bij individuele operatoren nog problemen voordoen. Voor sommige operatoren moet, gezien de tijd nodig om de gegevens te bezorgen, de efficiëntie van de bij het traceren gebruikte methode verbeterd worden. Het gebruik van traceringssoftware in grote bedrijven, misschien zelfs de capaciteiten van de software zelf, is een belangrijk aandachtspunt. De grootte van de partijen is dit eveneens.

C. Tweede deel van de oefening in de productiekolom pluimveevlees

Vertrekpunt

Op dinsdag 2 februari werd gestart met het traceren van 20 partijen pluimvee, geslacht 3 tot 10 dagen eerder (tussen 22 en 29/01/2010) in 11 verschillende slachthuizen en samen goed voor ongeveer 119.000 stuks pluimvee die in de productiekolom pluimveevlees terechtkwamen.

Deelnemings- en reactiviteitsgraad van de operatoren

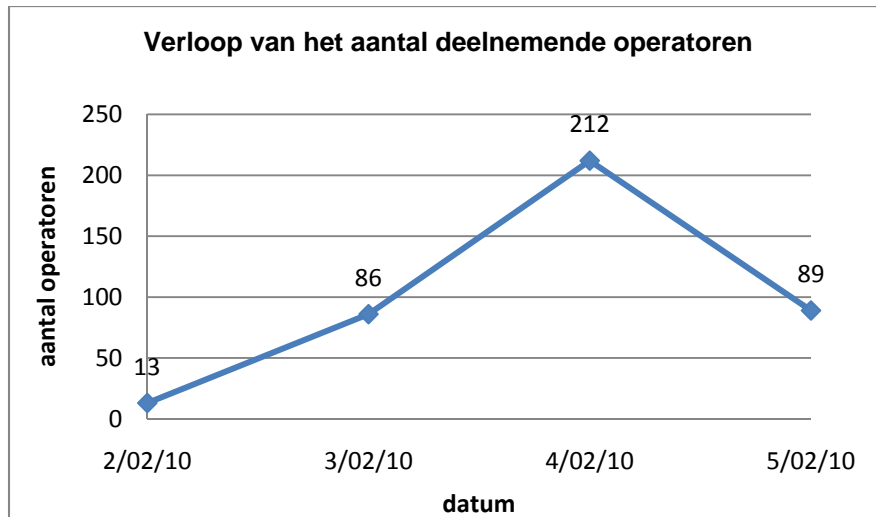
400 operatoren namen aan de oefening deel door traceerbaarheidsgegevens te verstrekken. Zij zijn verdeeld over slechts 4 niveaus; daarbij is het eerste niveau (de slachthuizen) vaak rechtstreeks verbonden met een uitsnijderij. Dat kleine aantal opeenvolgende operatoren geeft aan dat bij een incident in de sector pluimvee de tracering snel tot aan het eindpunt zou moeten kunnen uitgevoerd worden. Ter vergelijking: bij de oefening in de productiekolom varkensvlees waren er vanaf het slachthuis tot 6 opeenvolgende niveaus van operatoren.

Hieronder volgen een tabel en een grafiek die het aantal deelnemende operatoren weergeven en een grafiek die de verdeling van de operatoren per niveau weergeeft. Er kan daarbij opgemerkt worden dat 315 operatoren detailhandelaars zijn. Bij de oefening waren dus vooral operatoren uit de distributie betrokken. Twintig operatoren voerden een deel van hun producten naar het buitenland uit.

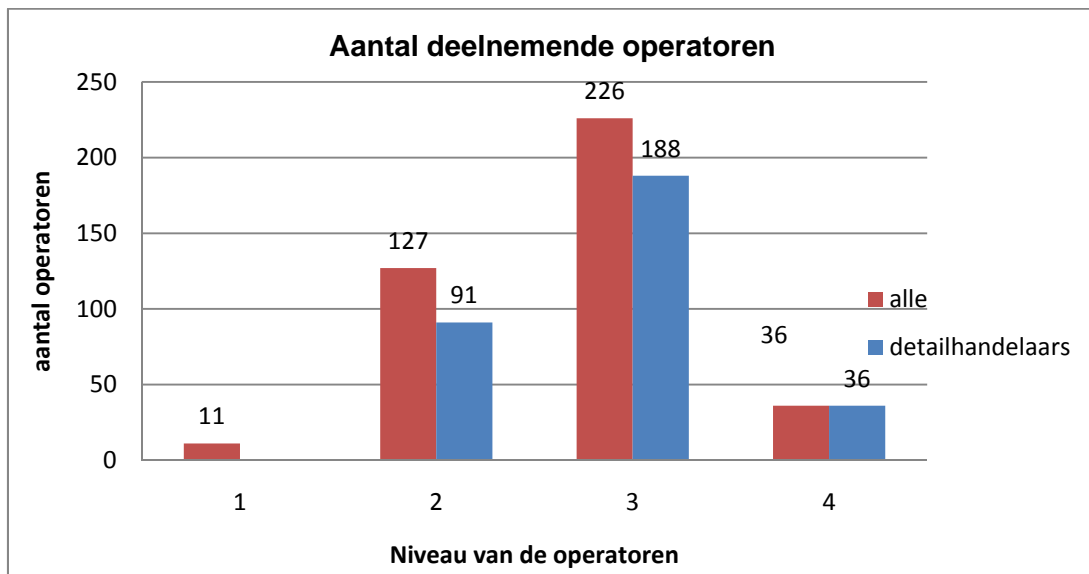
Twee slachthuizen waren bijzonder terughoudend om aan de oefening deel te nemen. Na herhaaldelijk contact, hebben zij uiteindelijk toch deelgenomen.

	niveau 1 = slachthuis	niveau 2	niveau 3	niveau 4	totaal
2/02/2010 – dag 1	7	6	0	0	13
3/02/2010 – dag 2	4	42	40	0	86
4/02/2010 – dag 3	0	68	127	17	212
5/02/2010 – dag 4	0	11	59	19	89
totaal	11	127	226	36	400

Tabel 2: Niveau en aantal deelnemende operatoren in de productiekolom pluimveevlees.

Grafiek 1: Verloop in de tijd van het aantal deelnemende operatoren.

Grafiek 2: Type en aantal operatoren per niveau in de productiekolom.

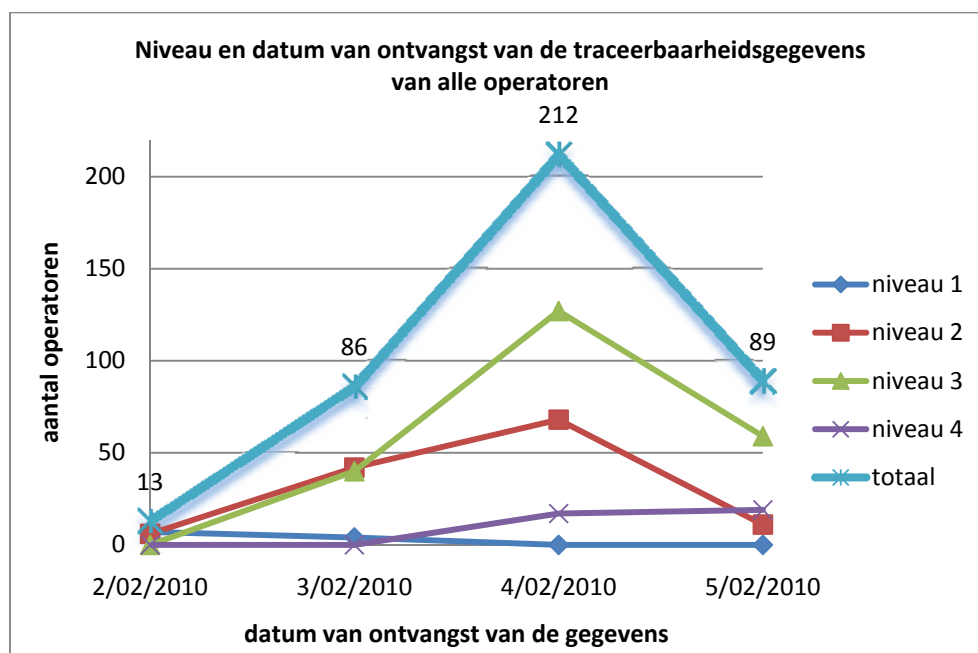
Vanaf het tweede niveau zijn 71% van de operatoren detailhandelaars vanaf het derde niveau 83 %; vanaf het vierde niveau ging het zelfs alleen nog om detailhandelaars. Het feit dat de detailhandel, de laatste schakel voor de consument, dus al snel bereikt werd, verklaart voor een deel de forse daling van het aantal deelnemers in niveau 4..

De gegevens van de operatoren kwamen bij de PCE binnen per mail, per fax en zelfs per telefoon. Aan het einde van de kolom, bij de kleine operatoren uit de distributie, reageerden de meeste operatoren niet spontaan, maar moesten de PCE hen contacteren, meestal per telefoon, om de gevraagde informatie te krijgen. Er waren hiervoor verschillende oorzaken met als meest geciteerde: alles was reeds verkocht en de operator vond het niet nodig om te reageren, de operator had niet begrepen wat van hem werd verwacht of de leverancier had niet alle vereiste gegevens verstrekt.

Een opmerking wat betreft de deelnemingsgraad van de operatoren en in het bijzonder van de groothandelaars met veel afnemers is dat sommigen, wellicht in de context van een oefening, het spel niet helemaal meespelen. Zij waarschuwden hun afnemers niet of niet allemaal of verstrekten hun niet de gegevens of de richtlijnen voor de oefening. Meestal vertelde de leverancier de afnemers alleen dat een oefening aan de gang was, maar vroeg hij hun niet om mee te doen en de PCE te

contacteren. Er kan gehoopt worden dat dit enkel kwam omdat men de oefening onvoldoende begrepen had of onvoldoende gemotiveerd was om deel te nemen, en niet omdat men niet in staat was om zijn deel van de tracers uit te voeren.

Wat de reactiviteit van de operatoren betreft, kunnen wij de gegevens alleen globaal evalueren, enerzijds omwille van de in de inleiding uiteengezette redenen en anderzijds omdat de gegevens van de operatoren nu naar de PCE werden gestuurd (bij de vorige oefening rechtstreeks naar de dienst crisispreventie en crisisbeheer) en er niet voorzien was in het systematische bijhouden van het tijdstip van ontvangst van de gegevens van de operatoren. Dat betekent dat ook dat bij de berekening van de tijd nodig om te traceren de tijd werd meegeteld die werd besteed aan het nazien en verwerken door de PCE van de binnengekomen gegevens en het verzenden van de traceerbaarheidsgegevens eenmaal per dag, rond 16 uur, van de PCE naar de dienst voor crisispreventie en crisisbeheer. Op deze wijze werd dag na dag het aantal en het niveau bijgehouden van de operatoren die tot dan toe hadden deelgenomen.

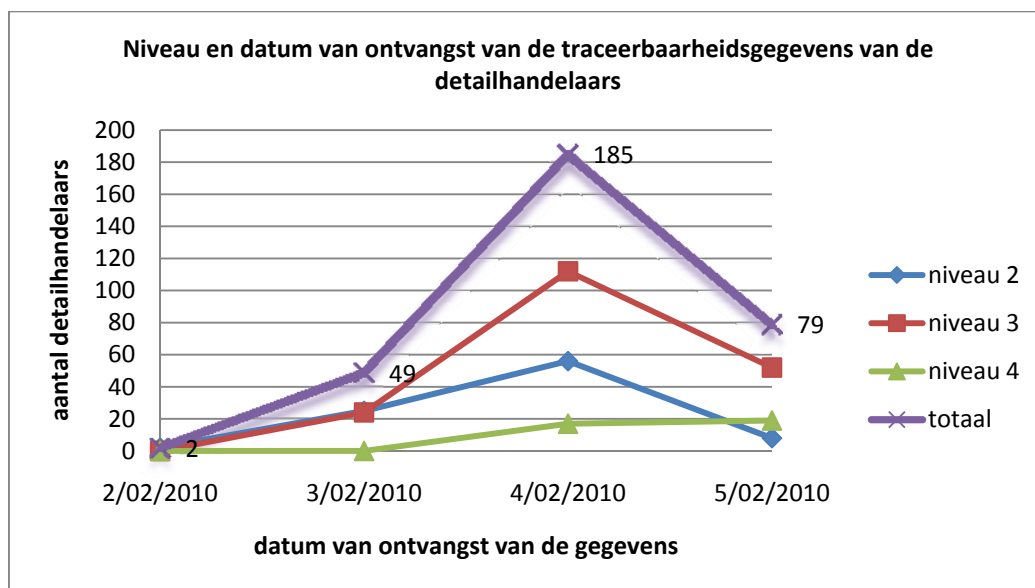

Grafiek 3: Verloop in de tijd van het aantal deelnemende operatoren.

Er kan opgemerkt worden dat al op de eerste dag operatoren van niveau 2 hun traceerbaarheidsgegevens hebben doorgestuurd. Operatoren van niveau 4, dus aan het eindpunt van de kolom, stuurden hun gegevens vanaf de derde dag door. Dat betekent niet dat zij de eerste operatoren waren die aan de consument leveren: zoals grafiek 2 aangeeft, verkopen sommige operatoren van niveau 2 hun producten al rechtstreeks aan de consument.

Datum van ontvangst van de gegevens van detailhandelaars	niv2	niv3	niv4	Total
2/02/2010 – dag 1	2			2
3/02/2010 – dag 2	25	24		49
4/02/2010 –dag 3	56	112	17	185
5/02/2010 – dag 4	8	52	19	79
Totaal	91	188	36	315

Tabel 3: Aantal en niveau van de deelnemende detailhandelaars in de productiekolom pluimveevlees.

Grafiek 4: Verloop in de tijd van het aantal deelnemende detailhandelaars.

Veruit de meeste van de operatoren die aan de oefening deelnamen zijn operatoren uit de distributie en in het bijzonder detailhandelaars (78%). Men ziet ook dat de productiekolom pluimveevlees vrij kort is, met ten hoogste 4 op elkaar volgende operatoren. Al op de eerste dag van de oefening beschikte het FAVV over de gegevens van twee detailhandelaars van niveau 2 die al hun te traceren producten aan particulieren hadden verkocht.

Net als bij de oefening van 2008, kan worden opgemerkt dat het zwakke punt van de productiekolom als geheel ligt in de gemiddelde reactietijd van de operatoren. Het belangrijkste verschil met de vorige oefening was echter dat nu door het FAVV de verwachte reactietijd aan de operatoren werd meegedeeld.

Uitgaande van de meegegeelde maximum reactietijd van 4 uur, zouden per dag de traceerbaarheidsgegevens van twee opeenvolgende operatoren moeten ontvangen worden. De gegevens van alle operatoren zouden zo na twee dagen moeten zijn ontvangen, aangezien er maar 4 niveaus waren. Idealiter had de oefening wat betreft de operatoren dus op 3 februari in de avond ten einde moeten zijn. De traceerbaarheid in de productiekolom staat immers los van de verwerking van de gegevens door het FAVV, aangezien elke leverancier zijn klanten moet verwittigen en hun moet vragen om een degelijke tracerings te doen, onafhankelijk van de opvolging of begeleiding door het FAVV.

In de veronderstelling dat iedereen de reactietijd van 4 uur naleefde, was het, rekening houdend met de tijd voor het verwerken van de gegevens door de PCE en met het feit dat alleen gegevens die vóór 16 uur waren verwerkt voor die dag in aanmerking werden genomen, dus te verwachten dat op 2/02 alle gegevens van de operatoren van niveau 1 zouden ontvangen zijn, op 3/02 de gegevens van niveau 2 en 3 en op 4/02 de gegevens van van de operatoren van niveau 4. In de tabel hierna wordt wat verwacht werd vergeleken met hoe de oefening is verlopen.

	Idealiter			Oefening		
	niveau 1	niv 2+3	niv 4	niv1	niv 2+3	niv 4
2/02/2010 – dag 1	100%			64%	2%	0%
3/02/2010 – dag 2		100%		100%	25%	0%
4/02/2010 - dag 3			100%	100%	80%	47%
5/02/2010 - dag 4				100%	100%	100%

Tabel 4: Overzicht van de reactiviteit van de operatoren

Er kan uit de tabel besloten worden dat de operatoren van de productiekolom (van het slachthuis tot het eindpunt van de kolom, bijv. uitsnijderij, handelaar, groothandelaar, aankoopcentrale, detailhandelaar) niet snel genoeg zijn bij het uitvoeren en meedelen van de traceerbaarheid.

Van bij het begin van de keten, in de slachthuizen die meestal verbonden zijn met een uitsnijderij, hebben slechts 64 % van de operatoren binnen de toegemeten tijd geantwoord. Die vertraging heeft natuurlijk meteen een weerslag op de volgende operatoren. Een aantal operatoren van niveau 2 reageerde bijvoorbeeld pas de vierde dag.

De belangrijkste doelstelling van de oefening, namelijk de operatoren bewust maken en hen doen nagaan of het opgezette systeem voldoende doeltreffend en snel is, was dus zeker van toepassing op de meeste van de operatoren en blijft ook voor een volgende oefening geldig. Het feit dat de informatie door leveranciers niet of niet correct werd doorgegeven aan de volgende operatoren in de kolom, alsook het ontbreken van reacties van een groot aantal detailhandelaars zetten het FAVV ertoe aan om tijdens een volgende oefening alle betrokken operatoren aan een systematische controle te onderwerpen, eerder dan afwachtend de tracering door de operatoren te begeleiden.

Kwaliteit van de verstrekte gegevens

De kwaliteit van de van de operatoren ontvangen gegevens kan niet tot in detail beoordeeld worden. Er was immers niet voorzien in enige controle op de juistheid van de ontvangen gegevens. Daarnaast werden de gegevens door de PCE nagezien en opnieuw ingevoerd zodat de opmaak van de ontvangen gegevens niet op het centrale niveau kon worden geëvalueerd. De PCE beoordeelden de ontvangen gegevens doorgaans wel als voldoende.

Zoals ook bij incidenten wordt vastgesteld, is de identificatie van een lot een gevoelig punt bij het traceren van producten. De operatoren deelden geregeld aan de PCE mee dat het door de leverancier vermelde partijnummer niet overeenstemde met wat ontvangen werd, terwijl de hoeveelheden en de leveringsdatum wel klopten. Ofwel werd dus een fout gemaakt bij het traceren, ofwel was de identificatie van de loten niet nauwkeurig en uniek. De tweede mogelijkheid lijkt vaker voor te komen.

In sommige uitsnijderijen deed zich hetzelfde probleem voor als eerder vermeld voor de productiekolom pluimveevoeders. De door de operator gebruikte traceersoftware is, ongeacht zijn efficiëntie, niet soepel genoeg en maakt het niet mogelijk de gevraagde gegevens in een met excel compatibel formaat te verstrekken. Soms werden de gegevens afgedrukt en doorgefaxt. Het opnieuw

ingeven van de gegevens om ze met de computer te kunnen verwerken, was erg tijdrovend. Een correct gebruik van de software en of een verbetering van de software zelf, zijn punten die onder de aandacht van de operatoren moeten gebracht worden.

Met betrekking tot de uitsnijderijen is de omvang van de door de operator gekozen partij een ander aandachtspunt. Er werd in een aantal gevallen vastgesteld dat het definiëren van een lot, waarin de operator vrij is, op dagelijkse basis gebeurt. Er worden in een dergelijk daglot bestemd de uitsnijderij meerdere partijen al van bij het slachten samengebracht in één enkel lot. Deze praktijk leidt al gauw tot een forse toename van de stroomafwaarts te traceren hoeveelheden waardoor het traceren dus trager verloopt. Als zich een incident voordoet moeten ook grotere hoeveelheden worden geblokkeerd of zelfs vernietigd.

In de grootdistributie speelden ten minste twee operatoren het spel niet mee tot op het einde: zij stopten de tracering op het niveau van de aankoopcentrale, waarbij ze stelden dat het maar om een oefening ging. De detailgegevens van de leveringen aan de verschillende winkels, noch de hoeveelheden nog in voorraad die eventueel nog geblokkeerd konden worden, werden meegedeeld. Dat is jammer aangezien het doel van de oefening precies was om de hele traceerprocedure te toetsen en niet alleen het makkelijkste deel ervan. Indien de reden daarvoor is dat dit deel van de tracering te moeilijk is om binnen het kader van een oefening uit te voeren, dan is het wellicht voor deze operatoren zinvol om de thans bestaande methode te herbekijken en er aldus voor te zorgen dat de informatie in crisissituatie toch snel beschikbaar is. De actieve deelname van deze sector van de voedselketen lijkt ons overigens bijzonder belangrijk omdat deze sector wellicht betrokken zal zijn bij de meeste toekomstige incidenten.

Conclusies van de oefening in de pluimveevleeskolom

De oefening liep van het begin tot het eindpunt van de productiekolom. Dat de meeste kleine operatoren, de detailhandelaars, spontaan niet meededen, moet doen nadenken over de organisatie van een volgende oefening en met name over een meer specifieke begeleiding van deze categorie van operatoren. Zij moeten bijv. eenvoudigere documenten krijgen. Dezelfde bedenking is valabel voor wat betreft de aanpak van een incident. Een mogelijke oorzaak van de mindere deelname van deze operatoren is blijkbaar dat zij een aangepaste begeleiding door een sectororganisatie missen.

De doelstelling “sensibiliseren” werd zeker behaald voor de 400 deelnemers. In grote lijnen kan besloten worden dat de operatoren zich bewust zijn van de problematiek omtrent traceerbaarheid, vermits zij de gevraagde gegevens konden verstrekken. Afgaande op de gemiddelde reactietijd zijn de daarbij ingezette middelen echter meestal niet efficiënt. Indien hierover meer informatie verwacht wordt, dan moet een volgende oefening een fijnere evaluatie mogelijk maken, waarbij de gegevens individueel of op zijn minst per type activiteit van de operator kunnen beoordeeld worden.

Het herhalen van een dergelijke oefening is zeker een geschikt middel om de operatoren voor te bereiden. Voor sommigen is het wellicht de enige kans om zich over hun traceerbaarheidsgegevens te buigen. De door het FAVV uitgewerkte procedure om operatoren te begeleiden bij het uitvoeren van stroomafwaartse tracering en de bijhorende standaarddocumenten, die nog verder moeten worden verfijnd, zullen de sector helpen om zich beter op een incident voor te bereiden.

Binnen het FAVV lijkt de voorgestelde werkprocedure (zie verder) voldoende efficiënt. De belangrijkste hindernis, die opgemerkt werd, is immers dat veel door de operatoren verstrekte “papierenen” gegevens moesten worden nagezien en opnieuw in de computer worden ingevoerd.

D. Begeleiding van de oefening

Algemeen

De samenwerking tussen de 11 PCE en het hoofdbestuur werd door alle deelnemers als positief en efficiënt beoordeeld. De meeste PCE waren echter liever vroeger in kennis gesteld van de praktische afspraken in verband met de oefening.

Binnen de dienst crisispreventie en crisisbeheer werden de taken verdeeld al naargelang van de ontwikkelingen en er rezen daarbij geen problemen. Binnen de PCE waren er niet echt problemen met de samenwerking tussen de verschillende sectoren (primaire productie, transformatie en distributie) en evenmin met de begeleiding van de oefening.

	Aantal deelnemende medewerkers van het FAVV	aantal betrokken voltijdse equivalenten	
		deel 1	deel 2
11 PCE	96	16,5	24,5
dienst crisispreventie en crisisbeheer	5	2	3

Tabel 5: Betrokkenheid van de medewerkers van het FAVV bij het begeleiden van de oefening.

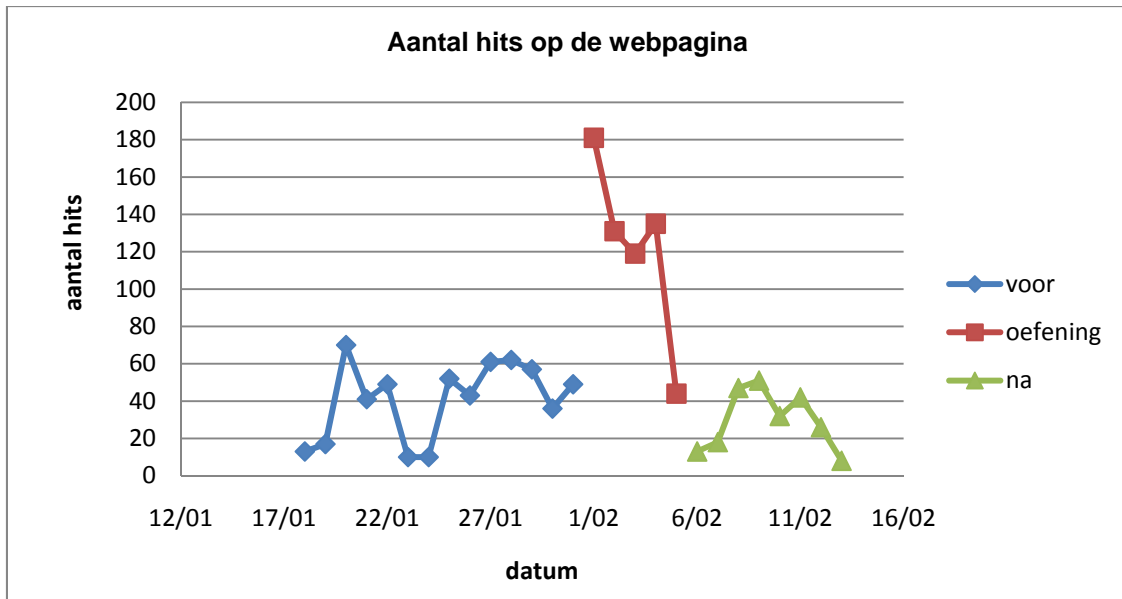
Tabel 5 geeft een duidelijk beeld van de tijd die het FAVV in dergelijke oefening investeert, los van de voorbereiding en de evaluatie van de oefening. Er moet echter worden aangestipt dat voor deel 2 van de oefening, in de productiekolom pluimveevlees, geen enkele controle ter plaatse werd uitgevoerd. In een reële crisissituatie komen die controles neer op een forse toename van het aantal betrokkenen medewerkers in de PCE. Ook in de dienst crisispreventie en crisisbeheer moeten dan, behalve het toezicht op het traceren, nog andere activiteiten op centraal niveau worden gecoördineerd en uitgewerkt.

Als algemene opmerking voor alle deelnemers van het FAVV geldt dat het feit dat het een oefening betrof er soms toe geleid heeft dat de ontvangen en ingevoerde gegevens te weinig werden gecontroleerd.

Documenten en communicatie naar de operatoren

De oefening werd, net als de datum waarop ze zou plaatsvinden, vooraf aangekondigd. Er werd aan de deelnemende sectororganisaties gevraagd om het scenario van de oefening onder hun leden te verspreiden. Er werd een persbericht gepubliceerd in de vakpers. Desondanks werd vastgesteld dat alleen de grote operatoren op de hoogte waren van de oefening. Heel wat kleinere operatoren zijn blijkbaar niet aangesloten bij een sectororganisatie. Het is vrij moeilijk om die operatoren te bereiken.

Aan de hand van het aantal hits op de op de website geplaatste webpagina's omtrent de oefening werd nagegaan of het zinvol is om tijdens de oefening, en dus ook tijdens een incident, een speciale webpagina bij te houden.

Grafiek 5: Aantal hits op de webpagina omtrent de oefening.

De webpagina werd tussen 18 januari en 13 februari 2010 in totaal 1.417 maal aangeklikt, waaronder 610 maal tijdens de week dat de oefening liep. Het aantal hits vóór de oefening toont duidelijk aan dat sommige operatoren zich inderdaad op hebben voorbereid.

Een aantal operatoren hebben enkele opmerkingen gemaakt over de kwaliteit van de instructies en de documenten die hen ter beschikking werden gesteld. Het was blijkbaar niet voor alle deelnemers duidelijk dat zij hun klanten op de hoogte moesten brengen en hun een kopie moesten bezorgen van alle documenten. De kleine operatoren op het einde van de productiekolom, in de sector distributie, beschikten soms niet over een faxtoestel of hadden geen internetaansluiting. Voor anderen, die het liefst met een fax werken, ware een specifieke en vereenvoudigde faxversie voor de detailhandel nuttig geweest. Nog andere operatoren gaven aan dat zij door hun leverancier wel op de hoogte waren gebracht van de oefening, maar dat deze geen documenten en ook geen details had overgemaakt over de producten die getraceerd moesten worden .

Er werd weinig gebruik gemaakt van het centrale telefoonnummer en e-mailadres waar operatoren terecht konden voor hulp. Het ontbreken van een Duitse versie van het document was een probleem voor de Duitstalige operatoren. Dat verklaart deels waarom sommige operatoren niet reageerden.

Begeleiding van het stroomopwaarts traceren in de productiekolom pluimveevoerders

Het was de eerste maal dat de dienst crisispreventie en crisisbeheer instond voor de begeleiding van een stroomopwaartse tracering van deze omvang, zowel bij oefeningen als in reële situaties. Het is immers zo dat geen van de huidige medewerkers van de dienst ooit een stroomopwaartse tracering van dergelijke omvang had moeten opzetten. De dienst ontwikkelde daarom een werkmethode die aanleunt bij de methode gebruikt bij de stroomafwaartse tracering.

Dit deel van de oefening werd intens begeleid en werd niet automatisch in de productieketen voortgezet van de ene operator naar de volgende. Elke operator werd persoonlijk door de PCE gecontacteerd. De instructies werden gepersonaliseerd al naargelang van de activiteit van de operator.

Er is na afloop van de oefening duidelijk geworden dat het niet nodig is om een specifieke procedure uit te werken voor het begeleiden van de stroomopwaartse tracering bij een incident. Het aantal betrokken operatoren neemt daarbij immers gestaag af en de gegevens moeten systematisch en nauwgezet worden geanalyseerd.

Gebruik van een procedure voor begeleiding van het stroomafwaarts traceren door operatoren

Aansluitend op de oefening van 2008 en op basis van de incidenten die zich sindsdien hebben voorgedaan, heeft de dienst crisispreventie en crisisbeheer een procedure opgesteld om de stroomafwaartse tracering door operatoren van verontreinigde producten in een crisissituatie te begeleiden. Dat document voor intern gebruik heeft als belangrijkste doel om de begeleiding van de operatoren bij een incident te versnellen en de opeenvolgende incidenten op een eenvormige wijze te handelen.

De procedure werd tijdens deze oefening getoetst. Daarbij is gebleken dat de procedure efficiënt is maar nog zou kunnen worden verbeterd, met name wat de frequentie betreft van de gegevensuitwisseling tussen de PCE en het hoofdbestuur. Ook kunnen de voor de operatoren bestemde documenten nog worden verbeterd, bijv. door een faxversie en een versie voor kleine operatoren in de distributie (kruidenierszaken, slagerijen, franchisehouders, ...) uit te werken.

Binnen het FAVV werd het doorsturen van traceerbaarheidsgegevens van uitgevoerde producten in het kader van het opstellen van RASFF-berichten (rapid alert system for feed and food) getoetst. Er werden enkele opmerkingen gemaakt met betrekking tot de inhoud. Er zal daarmee rekening worden gehouden het verbeteren van de eerder vermelde procedure.

E. Algemene conclusies van de oefening en vooruitzichten

Er werden na afloop van de oefening geen opmerkingen van de sectororganisaties ontvangen, noch via hen opmerkingen van operatoren. De organisatie van de oefening wordt op grond daarvan als goed beoordeeld.

Het FAVV, zowel de dienst crisispreventie en crisisbeheer van het hoofdbestuur als de PCE, heeft aangetoond dat het in staat is om een tracering van dergelijke omvang te begeleiden. Er waren geen problemen wat betreft de samenwerking tussen de verschillende diensten.

De resultaten van de oefening laten zien dat gemiddeld genomen het vermogen van de operatoren om een consequente tracering uit te voeren niet ter discussie staat. Men stelt echter wel vast dat veel operatoren, vooral die op het einde van de productiekolom, moeten worden aangemaand of nood hebben aan direct contact met het FAVV vooraleer zij reageren en hun traceerbaarheidsgegevens verstrekken. Sensibiliseren door de sectororganisaties is op dat niveau van het grootste belang. De operatoren moeten dan natuurlijk wel zijn aangesloten bij een sectororganisatie.

Verder waren er enkele operatoren in de verschillende niveaus van de voedselketen (slachthuizen, groothandelaars, handelaars, warenhuiscentrales) die maar node of slechts gedeeltelijk hebben meegewerkt. Dat toont duidelijk aan dat de operatoren bij dergelijke oefeningen systematischer gecontroleerd moeten worden. Nu twee oefeningen hebben plaatsgehad en sensibilisering alleen niet volstaat, moet overwogen worden om ook repressief op te treden tijdens een oefening wanneer bij een operator tekortkomingen worden vastgesteld.

Het zwakke punt dat werd vastgesteld betreft de gemiddelde reactietijd van de operatoren. De operatoren van de productiekolom pluimveevoeders bleken in dat opzicht efficiënt te zijn. Dat wordt zeker gedeeltelijk verklaard door het systematische contact en de controle ter plaatse door medewerkers van het FAVV. Hoewel het hier een oefening betrof, is de reactiviteit van de operatoren toch belangrijk, zeker als het gaat om een verontreiniging die gevaarlijk is voor de volksgezondheid en de verontreinigde producten onmiddellijk uit de markt zouden moeten worden genomen. Men moet evenwel toegeven dat deze termijn niet strikt is vastgelegd in de wetgeving. Ook de vorm waarin de gevraagde gegevens moeten worden verstrekt is niet vastgelegd. Beide kunnen gerealiseerd worden via de publicatie van een ministerieel besluit.

Er wordt tot besluit van deze oefening aangeraden om deze laatste mogelijkheid te onderzoeken, zowel om een betere begeleiding mogelijk te maken van de operatoren – die dan precies weten wat van hen wordt verwacht in verband met traceren in een crisissituatie – als om het FAVV in staat te stellen een meer eenvormige werkwijze vast te leggen die resulteert in een grotere reactiviteit. Er wordt ook op gewezen dat er nog steeds operatoren zijn die geen fax hebben, noch een professioneel e-mailadres.

Er wordt ook voorgesteld om de wijze waarop de traceerbaarheid bij operatoren in het kader van inspecties wordt gecontroleerd opnieuw te bekijken. Als men echt de efficiëntie van de aangelegde registers wil controleren, dan moet de operator absoluut een stroomafwaartse tracering uitvoeren voor een willekeurige aangevoerde partij. De controleur moet daarbij dan nagaan hoeveel tijd nodig is om de tracering uit te voeren en moet de vorm van de van de operator ontvangen traceerbaarheidsgegevens controleren.

De procedure voor het begeleiden van stroomafwaartse tracering zal verbeterd worden op basis van de uit de oefening getrokken lering.

Om de sector verder bewust te maken van de problematiek en de medewerkers van het FAVV in staat te stellen zich voortdurend te trainen, wordt ook aangeraden om dergelijke oefeningen geregeld te herhalen, ook in andere productiekolommen van de voedselketen.